

وېږدنامه
پنجاهمېن سالپاد
شهيد علامه سيد اسماعيل بلخي

علامه سيد اسماعيل بلخي وېدارگري

که عبدالحميد عارفي

انسان‌های آزادی‌خواه و عدالت‌طلب بوده است. بیدارگری و مبارزات عدالت‌خواهان همچون علامه شهید سید اسماعیل بلخی نیز در همین راستا صورت گرفته است. ایشان در طول حیات افتخار آفرین‌شان هیچ‌گاه دست از بیدارگری و مبارزات حق‌طلبانه و عدالت‌خواهانه بر نداشته و همواره علیه نابرابری و ظلم مبارزه کرده‌اند و نهایت تلاش کردند که جلو این نابرابری‌ها را بگیرند. در نتیجه چنین مبارزات و بیدارگری‌ها بود که شهروندان شکست‌ناپذیر را باور کردند و حاکمان نیز تا حدودی مجبور شدند حقوقی برابر میان شهروندان و عدالت‌اجتماعی را مورد توجه قرار دهند. تبعیض و برتری قومی و نژادی محکوم شدند و حقوق مساوی، برای همه افراد جامعه در افکار عمومی زرمه شد و مورد تأکید قرار گرفت.

تنوع دینی، مذهبی، قومی، نژادی و زبان به عنوان یک واقعیت انکارناپذیر در افغانستان وجود داشته‌اند؛ ولی با پیشینه‌ای دارای تبعیض و برتری‌طلبی‌های نژادی و قومی و امثال آن که ریشه‌های اصلی بحران و منازعه نیز محسوب می‌شوند. نادیده انگاشتن حقوق برابر شهروندان به عنوان یک واقعیت تلخ و ملموس قابل مشاهده بوده است. منابع، ثروت و فرصت‌های ملی تنها در اختیار عده‌ای خاص و حکام قرار داشته‌اند. با توجه به همین شرایط، شهید علامه سید اسماعیل بلخی با درک مسئولیت‌های خطیر خویش، بیدارگری‌شان را آغاز کرد و ندای وحدت و همبستگی اقوام مختلف ساکن در کشور را سر داد. رفع استبداد و ریشه‌کن کردن پدیده ظلم و جور از اهداف مهم ایشان در زندان و در بیرون از آن بوده‌اند. برای تحقق و دستیابی به این اهداف مقدس با استفاده از سخنرانی، شعر و یا در قالب نثر، برای بیداری مردم این سرزمین، فریاد زده است و قلم فرسایی کرده است و لحظه‌ای از تلاش در این راستا فروگذار نکرده است و غفلت نورزیده است. علامه شهید همواره توجه‌شان به مسائل سیاسی و اجتماعی بوده است و با تمام توان سعی کرده است تا پرده از روی بیدارگری‌های حاکمان وقت بردارد. از این رو، می‌توان ادعا کرد که ایشان به راستی پرچم مبارزه با استبداد را برافراشت و ضمن تأکید بر حفظ وحدت ملی، مسئله امتیازطلبی، انحصارطلبی و تبعیض میان شهروندان را مدام بیان کرده و محکوم کرده است و تأکید داشته است که اقوام ساکن در افغانستان نباید هویت و حقوق‌شان نفی شود، حاکمان باید حقوق برابر شهروندان را بپذیرند و منزلت و حیثیت برابر، برای همه اقوام و قبایل را به رسمیت بشناسند و در یک کلام به صراحت و با جرئت فریاد زده است که هر نوع تبعیض در امتیازات میان مردم

سلطان ۱۳۹۷

عبدالحميد عارفي

این سرزمین باید ممنوع باشد و محو شود.

شهید علامه بلخی با در نظر داشت مبانی انسانی و جهان بینی اسلامی، همه افراد جامعه را دارای کرامت و عزت می دانست و تأکید می کرد که حاکمان باید از برخوردهای مغایر با عزت و حیثیت انسانی افراد پرهیز کنند و احترام انسانی آنان را حفظ کنند. از لازمه احترام به حیثیت و کرامت افراد آن است که با همه اقوام و قبایل به صورت برابر و یکسان رفتار شود و افراد در جامعه باید از همه حقوقی که لازمه احترام به حیثیت ذاتی آنان است؛ همچون حق آزادی دینی و مذهبی، آزادی بیان، حق تعیین سرنوشت و امثال آن به صورت یکسان و برابر برخوردار باشند و همه افراد باید از طرف حاکمان و انسان های هم نوع خود مورد احترام واقع شود.

علامه شهید معتقد بود که خود انسانیت فی نفسه کرامت است؛ لذا نباید توسط انسان دیگر صرفاً به عنوان یک وسیله مورد استفاده قرار گیرد؛ کرامت و شخصیت انسان ریشه در ذات او دارند و از کرامت ذاتی خاص برخوردارند. بنابراین، هر نوع رفتارهای شدید و خشن، ضد انسانی و تحقیر کننده و مغایر با حیثیت و کرامت ذاتی انسان، ممنوع است. انسان ها حق دارند در مقابل این گونه رفتارها و برخوردهای ظالمانه مصون باشند. کرامت انسانی اقتضا می کند که هر وقت فرد یا افرادی به خاطر کارشان مورد تنبیه واقع می شوند، باید بر اساس عدالت صورت گیرد.

شهید علامه از وضعیت موجود رنج می برد و رنج های نهفته اش را بیشتر در قالب شعر و سخنرانی بیان می کرد. شعرهای شان حکایت گر اندوه، نگرانی ها و دیدگاه بزرگ شان است و او خودش را قربانی کرد تا شهادت شان باعث بیدارگری شهروندان شود همان گونه که خود گفته است:

ما جان به فنا دادیم تا زنده شما باشید
بر خاک مزار ما مشغول دعا باشید
چو شمع وجود ما قربان شما گردید
روشن گر شمع ما شاید که شما باشید.

ایشان به نتیجه تلاش و مبارزه عدالت طلبانه شان باورمند بود و تأکید می کرد که:

در پیچ و شکنج دهر نومید نباید شد
مردانه در این وادی با شور و نوا باشید.

علامه شهید معتقد بود که ممکن است برای از بین بردن کاخ ظلم و ستم تنها قلم زدن و بیان واقعیت های تلخ مؤثر و کافی نباشد. از این رو، باید راه مبارزه عملی را در پیش گرفت و از هستی خویش گذشت؛ لذا تأکید می کرد که:

جوانان در قلم رنگ شفا نیست
دوای درد استبداد خون است
ز خون بنویس بر دیوار ظالم
که آخر سیل این بنیاد خون است.

بنابراین، باتوجه به سخنرانی ها، اشعار و آثار بجا مانده از شهید علامه بلخی، یکی از مسائل مهم و مورد توجه ایشان مسئله وحدت ملی، برابری اقوام و پیروان مذاهب، عدم امتیاز طلبی و انحصار طلبی، میان نژادهای مختلف ساکن در افغانستان بوده است؛ لذا نمی توان ایشان را محدود به یک جریان یا گروه خاص سیاسی، مذهبی، قومی، زبانی و سمتی دانست؛ بلکه باید نسبت به ایشان با دید فرا جناحی، فرا حزبی، فراقومی و فراسمتی نگریست. شعار نفی تبعیض میان اقوام که توسط شهید علامه بلخی فریاد زده شد، یکی از مهم ترین و راهگشایترین مسائل در تمام عصرها و نسل های جامعه افغانستان محسوب می شود که با روش آرام و به دور از هر نوع خشونت مطرح شده است و در صورت توجه به این فریادها، بدون تردید مردم این سرزمین، روزهای تلخ و سیاه گذشته را تجربه نخواهند کرد و مصیبت های دلخراش به سراغ مردم نخواهند آمد. از این جهت اندیشه های نجات بخش ایشان در تاریخ مردم افغانستان ماندگار است و قابل ستایش و بی نهایت ارزشمند است. امروزه نیز توجه دولت مردان به اندیشه های بیدارگرانه آن شهید بزرگوار به طور کامل بدیهی بوده است و مسئله نفی تبعیض و عدالت اجتماعی محدود به یک زمان خاص نمی شود؛ بلکه از حیاتی ترین مسئله اجتماعی، فرهنگی، دینی و سیاسی در جامعه افغانستان تلقی می شود که امید است به صورت جدی مورد توجه همگان قرار گیرد.

باتوجه به سخنرانی ها، اشعار و آثار بجا مانده از شهید علامه بلخی، یکی از مسائل مهم و مورد توجه ایشان مسئله وحدت ملی، برابری اقوام و پیروان مذاهب، عدم امتیاز طلبی و انحصار طلبی، میان نژادهای مختلف ساکن در افغانستان بوده است؛ لذا نمی توان ایشان را محدود به یک جریان یا گروه خاص سیاسی، مذهبی، قومی، زبانی و سمتی دانست؛ بلکه باید نسبت به ایشان با دید فرا جناحی، فرا حزبی، فراقومی و فراسمتی نگریست. شعار نفی تبعیض میان اقوام که توسط شهید علامه بلخی فریاد زده شد، یکی از مهم ترین و راهگشایترین مسائل در تمام عصرها و نسل های جامعه افغانستان محسوب می شود که با روش آرام و به دور از هر نوع خشونت مطرح شده است و در صورت توجه به این فریادها، بدون تردید مردم این سرزمین، روزهای تلخ و سیاه گذشته را تجربه نخواهند کرد و مصیبت های دلخراش به سراغ مردم نخواهند آمد.